

Forslaget til ny regnskapslov:

Virkelig verdi av varige driftsmidler

Regnskapslovutvalget har overlatt til et fremtidig standardsettende organ å bestemme om verdireguleringsmetoden også skal tillates for varige driftsmidler. Artikkelen løfter frem noen sentrale motforestillinger mot bruken av verdireguleringsmetoden for varige driftsmidler.

Artikkelen er forfattet av:

Førsteamanuensis
Terje Heskestad
Handelshøyskolen UiA

Fakultetsdirektør
Andre Tofteland
Handelshøyskolen UiA

Heskestad er siviløkonom og har doktorgrad i finansregnskap. I tillegg til stillingen som førsteamanuensis ved Universitetet i Agder har han bistillinger i Deloitte og ved Norges Handelshøyskole

I lys av at empiriske undersøkelser viser tydelig at nesten ingen børsnoterte foretak velger å benytte seg av verdireguleringsmetoden – stiller forfatterne seg undrende til forslaget i ny regnskapslov om at et fremtidig standardsettende organ skal bestemme om verdireguleringsmetoden skal tillates for varige driftsmidler. Når selv børsnoterte selskaper stort sett oppfatter verdireguleringsmetoden som altfor krevende, er det vanskelig å se at man bør tillate denne metoden i regnskapsrapporteringen til ikke børsnoterte selskaper. Det er også tvilsomt om verdireguleringsmeto-

den for varige driftsmidler bidrar til å gjøre regnskapet mer relevant i forbindelse med prediksjon.

Virkelig verdi

Forslaget til ny regnskapslov bygger på et modifisert historisk kost-prinsipp slik dagens regnskapslov også gjør, dog åpnes det nå for større bruk av virkelig verdi. Dette gjelder både for finansielle og ikke-finansielle eiendeler og forpliktelser. Ifølge teksten til den nye loven fremgår det at: «Andre eiendeler enn finansielle eiendeler måles til virkelig verdi dersom dette følger av regnskapsstandard» (§ 4–13). Med virkelig verdi for eiendeler menes markedsverdi eller et pålitelig estimat for markedsverdi. Merk at eierspesifikke synergieffekter ikke er en del av virkelig verdi. Ifølge dagens regnskapslov og god regnskaps-skikk er det ikke tillatt med virkelig verdi for anleggsmidler, dog med en betinget nedskrivningsplikt som skal reverseres i den utstrekningen grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Ifølge forslaget til ny lov er det åpnet for at anleggsmidler kan «måles til verdiregulert beløp dersom dette følger av regnskaps-

standard» (§ 4–17). Dette innebærer at forslaget til ny regnskapslov åpner for bruk av verdireguleringsmodellen. I praksis betyr dette at en oppskriver eller nedskriver varige driftsmidler med jevne mellomrom, f.eks. hvert fjerde eller femte år. Varige driftsmidler som er utsatt for hyppige og betydelige verdisingninger, må vurderes for verdiendringer oftere enn varige driftsmidler som ikke er utsatt for hyppige og betydelige verdisingninger. For å bruke verdireguleringsmodellen er det også et krav om at virkelig verdi kan måles på en pålitelig måte. Riktig nok er det slik at IFRS for SMEs i dag ikke tillater verdireguleringsmodellen for eiendom, anlegg og utstyr, men IASB publiserte 21. mai at denne vil bli tillatt i fremtiden. Dette betyr i realiteten at det er opp til det foreslåtte standardsettende organet om man eventuelt skal likestille verdireguleringsmodellen med kostmodellen – som er den eneste tillatte løsningen i dag etter god regnskapsskikk.

Regelbasert rapportering – ikke veien å gå

Verdireguleringsmodellen vil ikke kunne tillates innenfor en resultatorientert historisk kostmodell som gjeldende regnskapslov bygger på. Dette følger av transaksjonsprinsippet og burde neppe trenge noen ytterligere begrunnelse (se Johnsen og Kvål, 1999). På den annen side bygger forslaget til ny lov på en balanseorientert tilnærming, hvor transaksjonsprinsippet er fjernet fra lovteksten – sammen med en rekke andre sentrale grunnleggende prinsipper. Lovutvalget foreslår i stedet ti alminnelige prinsipper som de riktig nok påpeker er uklare, dog vektlegges lojal implementering av regnskapsdirektivet. Dette stiller forfatterne seg noe undrende

tripletext

Prøv idag på tripletext.no

til sett i relasjon til at lovutvalget ser ut til å være av den oppfatningen at fremtidig regnskapsregulering skal ha et brukerfokus, og at undersøkelser ser ut til å indikere at grunnleggende regnskapsprinsipper oppfattes som nyttige for å løse regnskapsspørsmål som ikke direkte er regulert i regnskapsstandarder. Siden utvalget understreker at de ti forslåtte alminnelige regnskapsprinsippene ikke kan benyttes til å utlede regnskapsfaglige løsninger, trekker dette etter forfatterens mening klart i retning av mer regelbasert rapportering – spesielt sett i lys av at fremtidige regnskapsstandarder er forslått å være juridisk bindende.

Undersøkelser fra praksis

De fleste studiene av bruk av virkelig verdi for finansielle eiendeler konkluderer med at virkelig verdi øker regnskapets verdirelevans (Danbolt og Rees, 2008). På den annen side er det vanskelig eller umulig å finne studier som konkluderer med det samme for varige driftsmidler. Sett i lys av dette, er det vanskelig å forstå at regnskapslovutvalget åpner for bruk av virkelig verdi for varige driftsmidler. I denne forbindelsen må det understrekes at det riktignok finnes studier som underbygger at virkelig verdi for investeringseiendom øker informasjonsverdien til finansregnskapet (se f.eks. Bengtsson, 2008 og Promper, 2010).

I tabellen nedenfor oppsummeres deler av en studie til Hinnaland Stendal og Nordgarden fra 2015. De undersøkte bl.a. utbredelsen av verdireguleringsmodellen etter IAS 16 for regnskapsåret 2014 på børsene i hhv. London, Oslo og Paris. Alle selskapene ble undersøkt i både London og Oslo, mens et representativt utvalg er lagt til grunn i Paris.

Børs	Totalt antall undersøkte	Antall med noteinfo	Antall virkelig verdi	Virkelig verdi
London	1 067	890	55	6 %
Oslo	187	185	2	1 %
Paris	139	139	3	2 %
Totalt	1 393	1 214	60	5 %

Figur: Verdsettelsespraksis på børsen for varige driftsmidler.

Som det fremgår tydelig av tabellen, er det svært få som bruker virkelig verdi for varige driftsmidler. Selskaper på børsen i London bruker riktignok verdireguleringsmodellen i større grad enn selskaper som er børsnoterte i Oslo og Paris, dog er utbredelsen beskjeden. Ifølge studien bruker 97 % av selskapene som har valgt verdireguleringsmodellen etter IAS 16 dette for kategorien eiendom som er klassifisert som et varig driftsmiddel. Studien viser dessuten at selskaper som har valgt verdireguleringsmetoden i gjennomsnitt har en betydelig større gjeldsgrad i forhold til markedsverdien enn selskaper som legger til grunn historisk kost for varige driftsmidler.

På bakgrunn av disse observasjonene er det god grunn til å stille seg undrende til hvorfor regnskapslovutvalget har åpnet opp for verdireguleringsmetoden. Når bruk av denne metoden er så beskjeden som den er for børsnoterte selskaper, trekker dette i retning av at verdireguleringsmetoden *ikke* bør tillates for ikke-børsnoterte selskaper. Dette fordi bruk av virkelig verdi når det ikke finnes tilstrekkelig velfungerende markeder, kan gi ledelsen mulighet for å føre regnskapsbrukeren bak lyset gjennom oppor-

tunistisk rapportering. Interessekonflikt og asymmetrisk informasjon øker risikoen for dette. Etter forfatterens oppfatning kan det se ut til at en del som forfekter bruk av virkelig verdi, lever i den troen at ledere og andre som rapporterer regnskapsinformasjon, bare har noble hensikter og ikke på noen måte vil misbruke og føre noen bak lyset gjennom opportunistisk rapportering. En rekke norske og internasjonale regnskapsskandaler har vist det stikk motsatte.

Mindre relevant for prediksjon

I et marked som ikke er velfungerende, vil estimater på virkelig verdi være mindre pålitelige enn når det finnes et velfungerende marked. Dette er et viktig poeng som var sentralt når det ble argumentert for bruk av virkelig verdi for finansielle instrumenter og varederivater i dagens regnskapslov. Mindre pålitelige verdiestimater fører altså til lavere relevans når regnskapet brukes i forbindelse med prediksjon (se f.eks. Jiang og Penman, 2013). Poenget er som Jiang og Penman (2013) argumenterer for; investorer setter større pris på pålitelige regnskapstall fremfor subjektive verdiestimater. Blant annet skriver disse to ledende forskerne at IASB og FASBs rammeverk vektlegger både relevant (men spekulativ) og pålitelig regnskapsinformasjon: «The fundamentalist implicitly says to the accountant: don't mix the two; tell me what you know, but leave the speculation to me. Otherwise I lose an anchorage» (Jiang og Penman, 2013, s. 14). Hovedpoenget er at kapitalavkastning er en viktig verdidriver (se Miller og Modigliani, 1961; 1966) og at historisk regnskapsmessig avkastning – altså rentabili-

VI ØKER VÅR STYRKE OG KOMPETANSE MED TO NYE MEDLEMMER FRA 2016

Velkommen til nytt medlem **Bodø Revisjonskontor** og til nytt assosiert medlem **Orkla Revisjon**. Rg ønsker fortsatt å vokse seg større, også i 2016. Vil du være med på laget, ta kontakt med styreleder i Rg, Atle Flø på tlf. 915 86 185.

www.rg.no

UHY Uavhengig medlem av UHY International

Rg Revisorgruppen

VERDIRELEVANS: Virkelig verdi øker vanligvis regnskapets verdirelevans, men det er vanskelig å finne studier som konkluderer med det samme for varige driftsmidler.

tet – er relevant informasjon i forbindelse med verdsettelse av de fleste virksomheter.

Det er mange gode grunner til å forvente en sterk positiv korrelasjon mellom nåværende og fremtidig kapitalavkastning – i alle fall på kort og mellomlang sikt (Gjesdal og Johnsen, 1999). En omfattende empirisk studie utført av Penman (1991) underbygger nettopp dette. Årsakene til nåværende lønnsomhet, enten den er god eller dårlig, vil ofte være av varig karakter. Selskaper med lønnsomhetsproblemer vil sjelden løse disse «over natten». Det tar tid å snu. Det motsatte vil ofte være tilfellet for selskaper med god lønnsomhet. Denne typen selskaper vil ofte ha konkurransefordeler i form av god ledelse, høy kompetanse, stordriftsfordeler etc. Konkurrenter kan typisk bare gradvis redusere eksisterende konkurransefordeler.

Konklusjonen er på denne bakgrunnen rimelig klar: Historisk lønnsomhet er svært relevant som utgangspunkt for en prognose over fremtidig lønnsomhet, og følgende er rentabilitet av stor interesse i en

verdsettelsessituasjon. Det sentrale poenget er at ved bruk av verdireguleringsmetoden må man tilbakeføre effektene av verdireguleringene. Dette har vist seg vanskelig, til dels komplisert og arbeidskrevende i praksis. Ser man bort fra problemene med pålitelighet, trekker dette i retning av at man bør avgrense informasjon om virkelig verdi til kun note.

Referanser

- Bengtsson, B.: *Redovisningens värderrelevans i svenska fastighetsbolag före och efter införandet av IAS 40*, Åbo Akademis förlag, 2008.
- Danbolt, J. og Rees, W.: *An Experiment in Fair Value Accounting: UK Investment Vehicles*. *European Accounting Review*, s. 271–303, 2008.
- Drange, A.: *Oppskrivning av varige driftsmidler*, *Revisjon og Regnskap*, s. 30–34, 2004.
- Gjesdal, F. og Johnsen, T.: *Kravsetting, lønnsomhetsmåling og verddivurdering*, Cappelen Akademisk Forlag, 1999.
- Hinnaland Stendal, L. og Nordgarden, T. Ø.: *Virkelig verdimaling for ikke-finansielle eiendeler i IFRS*, *En empirisk analyse*

av regnskapspraksis, Mastergradsutregning NHH, 2015.

NOU 2015:10: *Lov om regnskapsplikt*. Johnsen, A. og Kvaal, E.: *Regnskapsloven – Kommentarer til lov av 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v.*, Cappelen Akademisk Forlag, 1999.

Mille, M. og Modigliani, F.: *Dividend Policy, Growth, and the Valuation of Shares*, *The Journal of Business*, 1961, s. 411–433.

Miller, M. og Modigliani, F.: *Some estimates of the Cost of Capital to the Electric Utility Industry, 1954–57*, *The American Economic Review*, 1966, s. 333–391.

Penman, S.: *An Evaluation of Accounting Rate-of-return*, *Journal of Accounting Auditing and Finance*, 1992, s. 233–255.

Promper, J.: *Fair Value Accounting in the Real Estate Industry – An Empirical Investigation of the Decision Usefulness of Accounting Figures Based on IFRS and US-GAAP*. Linz: Johannes Kepler University, 2010.